

Bibliyoterapi Konusunda Türkiye’de Yayınlanan Tezlerin Çeşitli Değişkenler ve Terapötik Kullanım Açısından İncelenmesi

Investigation of Theses Published in Turkey on Bibliotherapy in Terms of Various Variables and Therapeutic Use

Asiye DURSUN^[1]

Başvuru Tarihi: 29 Nisan 2022

ÖZ

Kabul Tarihi: 23 Haziran 2022

Bireylerin iyilik halini sürdürmelerini, karşılaştıkları problemler veya zorlayıcı yaşam olayları ile baş etmelerini kitaplarla ya da uygun metinlerle destekleme yöntemi bibliyoterapi olarak adlandırılmaktadır. Hem ruh sağlığı uzmanlarının hem de eğitimcilerin farklı amaçlara ulaşmada faydalandıkları bu yöntem ulaşılabilirlik ve pratiklik açısından da oldukça önemlidir. Bu çalışmada Türkiye’de bibliyoterapi konusunda yayınlanan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi ve etkililiği incelenen deneysel çalışmaların ayrıntılı sunulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda veri toplama sürecinde 2022 yılı Mart ayında Yök Tez Merkezinden ulaşılan 18 lisansüstü tez farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Bibliyoterapinin terapötik amaçla deneysel desende planlandığı 11 tez ise ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Araştırma sonucunda bibliyoterapinin çocukluktan ileri yetişkinliğe çok geniş bir örneklemle, genellikle psikoloji ile eğitim-öğretim alanında çalışıldığı görülmüştür. Ayrıca etkililik açısından incelenen tezlerde kullanılan bibliyoterapi yönteminin ana baba çatışması, mükemmeliyetçilik, kişiler arası sorun çözme, empati, depresyon ve mutluluk, özgüven, sosyal duygusal öğrenme becerileri, benlik algısı, problem çözme, algılanan stres, dini başa çıkma ve Allah tasavvuru bağımsız değişkenleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda bibliyoterapinin faydaları doğrultusunda yaygınlaştırma çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: bibliyoterapi, bibliyoterapinin terapötik kullanımı, bibliyoterapi araştırmaları.

Received Date: 29 April 2022

ABSTRACT

Accepted Date: 23 June 2022

The method of supporting individuals to maintain their well-being and to cope with the problems or challenging life events with books or appropriate texts is called bibliotherapy. This method, which is used by both mental health professionals and educators to achieve different goals, is also very important in terms of accessibility. In this study, it is aimed to examine the postgraduate theses published in Turkey on bibliotherapy in terms of different variables and to present the studies used for therapeutic purposes in detail. In this context, after the data collection process, 18 graduate theses reached from YÖK Thesis Center in March 2022 were examined in terms of different variables. Eleven theses of bibliotherapy, which were planned in experimental design for therapeutic purposes, were presented in detail. As a result of the research, it was seen that bibliotherapy was studied with a very large sample from childhood to advanced adulthood, generally in the field of psychology and education. In addition, it has been found that the bibliotherapy method used in the theses examined in terms of effectiveness has a significant effect on the independent variables of parental conflict, perfectionism, interpersonal problem solving, empathy, depression and happiness, self-confidence, social emotional learning skills, self-perception, problem solving, perceived stress, religious coping and god imagination. As a result of the research, it can be recommended to carry out dissemination studies in line with the benefits of bibliotherapy.

Keywords: bibliotherapy, therapeutic use of bibliotherapy, bibliotherapy research.

Atıf Cite Dursun, A. (2022). Bibliyoterapi konusunda Türkiye’de yayınlanan tezlerin çeşitli değişkenler ve terapötik kullanım açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 4 (2), 373-390. <https://doi.org/10.47793/hp.1110803>

^[1] Dr. | Millî Eğitim Bakanlığı | Eskişehir | Türkiye | ORCID: 0000-0002-4033-0034 | asiyedursun26@hotmail.com

GİRİŞ

Milattan önce 2000’li yıllara dayanan bibliyoterapinin terapötik kullanımına ilk vurgu Yunan tarihçisi Siculus tarafından II. Ramses’in yaptırdığı kütüphanenin girişinde “İnsan ruhunun iyileştiği yer” yazdığını ifade etmesi ile yapılmıştır (Bate ve Schuman, 2016). Bireylerin, iyilik halini artırma ya da yaşadıkları kişisel problemlerin çözümüne yardımcı olma amacıyla ihtiyaca uygun şekilde seçilen metnin kullanımına dayanan bibliyoterapi tanımı (McCullins, 2012), kitap ruhun gıdasıdır, sözünü vurgular niteliktedir. Bibliyoterapi yerine okuma yoluyla sağaltım ifadesinin de kullanıldığı görülmektedir (Yeşilyaprak, 2008). Öner (2007), de benzer şekilde bireylerin, temel ihtiyaçları bağlamında doyum sağlama ve uyum ile ilgili duygusal sorunlarını fark etmesi ve iyilik halini artırması sürecinde kitaplardan faydalanmayı bibliyoterapi şeklinde ifade etmektedir. Metin ile okurun iç dünyası ya da kişiliği arasındaki dinamik ilişki süreci olarak tanımlanan bibliyoterapi akla danışma sürecinde danışan ve danışman arasındaki ilişkiyi getirmektedir. Bu bağlamda metin ve danışan arasındaki ilişki, bir psikolojik danışman denetiminde oluşturulduğunda, danışanın mevcut problemi ile yüz yüze gelerek iç görü kazanması kolaylaşabilir (Philpot, 1997). Bu açıdan bibliyoterapi, bireyin, kitapların rehberliğinde terapötik sonuçlara ulaşması olarak ifade edilebilir (Katz ve Watt, 1992). Bu tanımlar bibliyoterapinin farklı alanlarda kullanımının yanı sıra ruh sağlığı alanında kullanımının önemini vurgular niteliktedir. Bununla birlikte bibliyoterapinin terapötik kullanımında kullanılacağı amaca göre farklı adlandırıldığı da görülmektedir. Psikolojik danışman, danışma sürecinde kitaplardan yararlanarak danışanın amacına ulaşmasını istiyorsa “bibliocounseling”, grup sürecinde rehberlik amacı ile kullanıyorsa “biblioguidance” kullanarak çalışmalarını planlayabilir (Öner, 2007). Bibliyoterapinin terapötik kullanımında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta bibliyoterapinin aşamalarını bilmek ve sürecin somutlaşmasını sağlamaktır. Bu bağlamda bibliyoterapi sürecini dört aşamada ele alan Jones (2006) şu şekilde isimlendirmiştir; metindeki karakter ve olaylarla kendi yaşantısı değerlendirmesi, özdeşim kurma aşaması; kendi yaşantısını başkasında görme, yansıtma aşaması, metindeki olayları yaşıyormuş gibi düşünme yoluyla olumsuz duygulardan arınma ve rahatlama, katarsis aşamasını, duruma dair kendi yaşantısındaki bağlantıyı kurma ve farkındalık oluşturma ise içgörü kazanma aşamasını oluşturmaktadır. Öner ve Yeşilyaprak (2006) ise bu süreci üç evrede ele almaktadır. İlk evreyi okuyucunun metindeki durumu ve problemi anlayarak kendi sorunuyla ilişkisini kavradığı özdeşim oluşturmaktadır. Özdeşimin ardından ikinci evrede, bireyin kendi problemi ile ilişkisini fark ettiği yansıtma aşamasının olması beklenmektedir. Psikolojik danışman, bu evrede danışanın problemi kavraması ve kendi sorununu ifade edebilmesi konusunda onu desteklemelidir. İkinci evrede danışan duruma özdeşim kurduğunda metindeki kahramanın ve kendi yaşantılarının arkasında yatanı ve duyguları fark ettiğinde bir rahatlama yaşar. Bibliyoterapiyi diğer okumalardan farklı kılan ve süreci terapötik hale getiren de bu noktadır. Bu aşamada, danışanın duygularının doğru biçimde

anlaşılması, yansıtılması ve uygun şekilde kendisini ifade etmesi konusunda cesaretlendirilmesi oldukça önemlidir. Son evre de ise, danışanın problemine ve kendine dair içgörü kazanabilmesi, bütünlük oluşturabilmesi gerekmektedir. Danışan, son evrede bir önceki evrede elde ettiği içgörünün gücü ile kendi problemine dair çözüm yolları üretebilmeye başlar. İki araştırmada da evreler birbiri ile benzer özellikler taşımaktadır. Özdeşim ile başlayan sürecin içgörü ile devam etmesi ve danışanın kendi sorununu çözecek duruma gelmesi sürecin terapötik bir etki gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Bu süreçte önemli olan konulardan bir diğeri ise süreçte kullanılacak metnin seçimidir. Metnin, bireyin/grubun gelişim, ilgi, okuma ile anlama/algılama düzeyine ve süreçte ele alınan amaca uygun olacak biçimde seçilmesi gerekmektedir (Öncü, 2012). Bireylerin ihtiyaçlarını, istek ve problemlerini fark edip alternatif çözüm yolları oluşturmalarına destek olacak uygun materyaller seçildikten sonra bibliyoterapi, terapötik amaçlar için kullanılan destekleyici bir psikoterapi yöntemi haline gelmektedir (Sturn, 2003).

Bibliyoterapinin terapötik etkisini ele alan bir araştırma, hikayelerin ayna görevi gördüğünü ve okuyucunun kendi psikolojik durumundan, bakış açısından parçalar bulabildiğini, hikayelerin rol model olabildiğini, kişisel ve sosyal gelişim, özgüven ile alternatif düşünce geliştirme üzerinde destekleyici olduğunu, önyargıları ve düşünme hatalarını azaltan bir yanı olduğunu vurgulamaktadır (Tarhan, 2017). Bununla birlikte yaşam dönemleri içinde zorlayıcı bir olay olan kayıp ve yas süreci ile çalışılırken bibliyoterapinin iyileştirici etkisi olduğu ifade edilmektedir (Briggs ve Perhsson, 2008). Ayrıca bibliyoterapi kullanımının depresyon ya da anksiyete semptomları veya kanser teşhisi ile başa çıkmakta güçlük çeken hastalar için yararlı olduğu görülmektedir (Peterkin ve Grewal, 2017). Kaygı, cinsel işlev bozukluğu, kilo kaybı, dürtü kontrolü, çalışma sorunları gibi problemlerle (Marrs, 1995), depresyon (Gualano vd., 2017) ve travma sonrası stres bozukluğu (Glavin ve Montgomery, 2017) ile çalışılırken bibliyoterapinin faydalı olduğu ifade edilmektedir .

Ruh sağlığını olumsuz etkileyebilecek farklı semptomları azaltma, bireyin baş etme becerileri ile iyilik halini destekleme konusunda son derece önemli olan ve özellikle iyileştirici etkisine vurgu yapılan bibliyoterapinin terapötik/iyileştirici etkisinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu ifade edilmektedir (Öncü, 2012). Ayrıca bibliyoterapi tekniğinin hem yaşlılarla (Cho ve Chang, 2010) ve yetişkinlerle (Bulut, 2010) hem de normal gelişim gösteren ya da üstün zekâli/yetenekli çocuk ve ergenlerle rahatlıkla uygulanabilecek ve sağladığı yararlar açısından daha fazla önem verilmesi gereken bir teknik olduğu belirtilmektedir (Leana-Taşçılar, 2017). Bu açıdan tekniğin farklı değişkenler için çok geniş bir örneklemde kullanılabildiği söylenebilir. Bununla birlikte son yıllarda Türkiye’de yayınlanan lisansüstü tezlerde bibliyoterapinin etkililiğini ele alan araştırmalar dikkat çekmektedir. Fakat çalışmaların bir arada ele alınıp geniş bir bakış açısıyla değerlendirildiği derleme, metaanaliz gibi çalışmalara rastlanmamıştır. Yurt

dışında ise bibliyoterapi konusunda sistematik derleme (Fanner ve Urquhart, 2008; Montgomery ve Maunders, 2015; Gualano vd., 2017), metaanaliz (Marrs, 1995), sistematik derleme ve metaanaliz çalışmalarının (van Lankveld vd., 2021) yapıldığı görülmektedir. Bütün bu bilgiler ışığında bibliyoterapi konusunda Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaların ve terapötik kullanımının ne durumda olduğu sorusu akla gelmektedir. Bu amaçla bu çalışmada Türkiye’de bibliyoterapi konusunda yayınlanan tezlerin yayın yılı, yayın türü, yayın alanı, örneklem/araştırma grubu, araştırma deseni, araştırma konusu gibi farklı değişkenler açısından incelenmesi, tekniğin etkililiği incelenen tezlerin ise ayrıntılı olarak sunulması amaçlanmaktadır. Nitekim bu çalışmanın ulusal açıdan yürütülen lisans üstü çalışmaların genel durumu hakkında bir yol haritası oluşturmak ve ruh sağlığı açısından terapötik kullanımı irdelenmek konusunda katkı sağlayacağı söylenebilir. Ayrıca terapötik boyutta gerçekleştirilen araştırmalarının ayrıntılı değerlendirilmesi bibliyoterapinin kullanım alanları ve ruh sağlığı uzmanları ile eğitimcilerle ilgili değişkenlerle çalışırken yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada Türkiye’de bibliyoterapi konusunda yapılan tezlerin farklı değişkenler açısından ele alındığı, deneysel desende etkililiğinin incelendiği araştırmaların içeriğinin ayrıntılı olarak sunulduğu bu araştırma, betimsel model ile şekillendirilmiştir. Ayrıca bu araştırma, bibliyoterapi konusunda hazırlanan tezleri ve özelinde bibliyoterapiye dayalı gerçekleştirilen grup müdahalelerini terapötik etkililiğini incelemeyi amaçlayan bir gözden geçirmedir. Bu süreçte belgelerin içeriğini sistematik biçimde analiz etmek için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır (Kıral, 2020).

Seçim Kriterleri

Yök tez merkezinin arama kısmına “bibliyoterapi”, “okuma ile iyileşme” anahtar kelimeleri yazılmış 2002 ve 2021 yılları arasında farklı alanlarda yayınlanan 18 teze ulaşılmıştır. Tezlerin ulaşılabilirliği ve uygunluğu kontrol edilerek elde edilen tüm tezler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada iki farklı seçim kriteri bulunmaktadır. İlk aşamada bibliyoterapi alanında yayınlanan 18 tez farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise bibliyoterapinin etkililiğinin incelendiği deneysel tezler seçilmiş, diğer alanlarda ele alınan tezler araştırmaya dahil edilmemiştir. Bir diğer kriter ise Türkiye’de yayınlanan tezlerin araştırmaya dahil edilmesidir. Çünkü yurtdışı çalışmalar incelendiğinde bibliyoterapi konusunda sistematik derleme (Fanner ve Urquhart, 2008; Montgomery ve Maunders, 2015; Gualano vd., 2017), metaanaliz (Marrs, 1995), sistematik derleme ve metaanaliz çalışmalarının (van Lankveld vd., 2021) yapıldığı görülmektedir. Ayrıca araştırmaya sadece lisansüstü çalışmaların dahil edilmiştir.

Bu kriter için iki kriter bulunmaktadır. İlk olarak Türkiye’de bibliyoterapi alanında yapılan çalışmaların mevcut durumuna dair bilgi sunmak amaçlanmıştır. Ulusal kaynaklar incelendiğinde ise makale türünde olan kaynakların bir çoğunun tezlerin makaleye dönüşmüş hali ya da terapötik etkiden ziyade edebi açıdan derlenen çalışmalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle sadece Türkiye’de gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin incelenmesine karar verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışma grubunu oluşturan ve Yök tez merkezinde 2002-2021 yılları arasında yayınlanan 18 tez 2022 yılı Mart ayı içerisinde orijinaliği ve araştırmaya uygunluğu açısından kontrol edilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Farklı değişkenler açısından incelenen 18 tez ardından bu tezler terapötik kullanım açısından değerlendirilmiş ve kritere uyan 11 tez belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Tezlerin içeriğini sistematik olarak analiz etmek için doküman analizi (Kıral, 2020), farklı değişkenlere göre dağılımları için ise frekans analizi kullanılmıştır. Yök tez merkezinde 2002-2021 yılları arasında yapılan 18 tez orijinaliği açısından ve araştırmaya uygunluğu açısından kontrol edilerek analiz edilmiş ve bulgular sunulmuştur. Tarama sonucunda ulaşılan 18 tezin özeti, yayın yılı, tez türü (yüksek lisans, doktora), örneklem (ilkokul-ortaokul- ergen- ebeveyn- öğretmen vb.), araştırma alanı (eğitim öğretim, psikoloji, din vb.), çalışmanın konusu ve değişkenler (psikolojik değişkenler ve diğer değişkenler) Microsoft Office Excel programına işlenmiştir. 18 tez belirtilen değişkenler açısından incelenmiş ve psikolojik değişkenlere yönelik gerçekleştirilen 11 tez ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu tezler ise, araştırma grubu, araştırma deseni, uygulanan müdahaleler, bibliyoterapinin kullanılışı, analiz ve sonuç başlıklarında incelenmiştir. Ayrıca araştırma sürecinin etik kurallar ışığında ilerletilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmada ele alınan kaynaklar ayrıntılı şekilde ele alınmış araştırma verileri objektif bir şekilde raporlanarak alan uzmanı tarafından incelenmesi sağlanmıştır (Creswell, 2007). Alan uzmanı ve bibliyoterapi ile ilgilenen başka bir araştırmacı oluşturulan tabloları, kaynak tezler bağlamında inceleyerek görüş belirtmiştir. Uzman görüşü bağlamında gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Etik Onay

Araştırma etik kurul iznine ihtiyaç duymadığı için etik kurul izni alınmamıştır. Fakat araştırma süreci ve yazım aşamasında etik ilkeler dikkate alınmıştır.

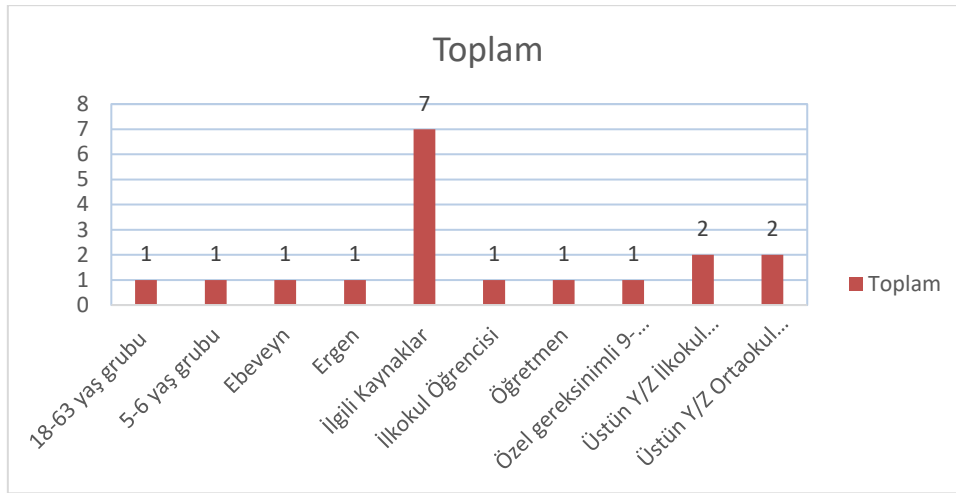
BULGULAR

Araştırmada öncelikle 2002 ve 2021 yılları arasında bibliyoterapi alanında yayınlanan 18 lisansüstü tez, yayın yılı, tezin türü, tezin alanı, tezin örnekleme, tezin deseni, araştırma konusu ve terapötik/psikolojik değişkenlerle ilgili olup olmadığı açısından incelenmiştir. Ardından

bibliyoterapinin terapötik kullanımını incelemek amacıyla 11 tez ayrıntılı olarak sunulmuştur. Araştırma kapsamında ele alınan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde; 2002 ve 2021 yılları arasında gerçekleştirildiği, yıllara göre incelendiğinde 2019 yılında altı, 2021 yılında ise üç tez yayınlandığı görülmektedir. Ayrıca bibliyoterapi alanında yapılan tezlerin yüksek lisans ve doktora türünde gerçekleştirildiği, tıpta uzmanlık türünde kullanılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte tezlerden 13'ü yüksek lisans, beşi ise doktora türünde hazırlanmıştır. Hazırlanan tezlerin en çok eğitim ve öğretim sonra sırası ile psikoloji, din ile bilgi ve belge yönetimi alanında hazırlandığı görülmektedir. Grafik 1'de ise incelenen tezlerin örneklemini sunulmaktadır.

Grafik 1

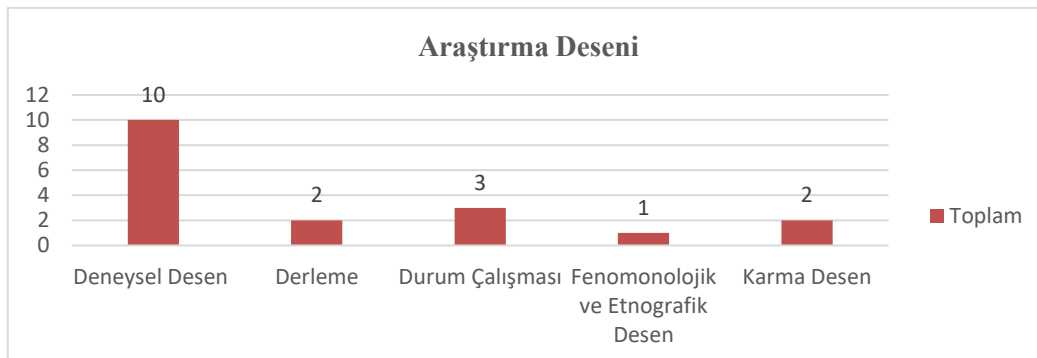
Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin örneklemini/araştırma grubuna göre dağılımları

Grafik 1 incelendiğinde bibliyoterapi alanında yapılan tezlerin örneklem/araştırma grubunu en çok ilgili kaynaklar sonra üstün zekalı ya da yetenekli ilk ve ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. 5-6 yaş grubu çocuklar, ilkokul öğrencileri, ergenler, ebeveynler, öğretmenler, özel gereksinime sahip 9-12 yaş grubu öğrenciler ve 18-63 yaş arası kadınlar örneklem/araştırma grubunu oluşturmaktadır. Bu açıdan bibliyoterapinin alanının oldukça geniş olduğu söylenebilir. Grafik 2'de ise incelenen tezlerin deseni sunulmaktadır.

Grafik 2

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin desenine göre dağılımları

Grafik 2 incelendiğinde bibliyoterapi alanında yapılan tezlerin en çok deneysel desende daha sonra sırasıyla durum çalışması, derleme, karma desen ve fenomenolojik ve etnografik desende şekillendirildiği görülmektedir. Bu açıdan bibliyoterapinin etkililiğinin incelendiği çalışmalarının sıklıkla tercih edildiği söylenebilir. Tablo 1’de ise incelenen tezlerin araştırma konusu sunulmaktadır.

Tablo 1

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımları

Tezin konusu	Sayı
Aile Çatışmalarında Bibliyoterapi	1
Manevi Danışmanlıkta Bibliyoterapi	1
Mükemmeliyetçilikte Bibliyoterapi	1
İyileşmek İçin Bibliyoterapi	1
100 Temel Eser Listesinde Bibliyoterapi	1
Kişilerarası Sorun Çözme Becerilerinde Bibliyoterapi	1
Mesnevi’de Bibliyoterapi	1
Empati Gelişiminde Bibliyoterapi	1
Okumaya Tutum ve Problem Çözme için Bibliyoterapi	1
5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bibliyoterapi	1
Ebeveynlik Uygulamaları ve Bibliyoterapi	1
Benlik Algısı ve Eleştirel Okuma İçin Bibliyoterapi	1
Din Eğitiminde Bibliyoterapi	1
Orhan Pamuk’un Eserlerinde Bibliyoterapi	1
Özgüven ve Kişiler Arası Problem Çözmede Bibliyoterapi	1
Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinde Bibliyoterapi	1
Depresyon ve Mutluluk Düzeyinde Bibliyoterapi	1
Türkçe Eğitiminde Bibliyoterapi	1
Toplam	18

Tablo 1 incelendiğinde bibliyoterapi alanında yapılan tezlerin konusunun oldukça çeşitli olduğu kaynak incelemelerinin yanı sıra farklı değişkenler üzerinde etkilerinin sınırdığı görülmektedir. Araştırmanın ikinci aşamasında psikolojik değişkenlerle deneysel desende planlanan ve bibliyoterapiyi terapötik bağlamda ele alan tezler incelendiğinde 11 tez olduğu görülmektedir. Tablo 2’de kriterlere uygun 11 tezin ayrıntılı incelenmesi sunulmaktadır.

Tablo 2
Terapötik kullanım açısından incelenen lisansüstü tezlerin özellikleri

Yazar, Yıl, Yer	Araştırma Grubu	Araştırma Deseni	Uygulanan Müdahaleler	Bibliyoterapinin Kullanılışı	Analiz ve Sonuç
Bilge Yılmaz 2002 Gazi Üniversitesi Yüksek lisans Psikoloji	Ergenler Deney:12 Kontrol:12	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Ana baba çatışmasına yönelik 10 hafta ve oturumların 90 dakika sürdüğü bibliyoterapi programı	Eve geç gelme, aileye yalan söyleme, hayatından memnuniyetsizlik, konuşmaların kavgaya dönmesi, aşırı para harcama, yalanların ortaya çıkması, amaçlarının doğruluğu ve yanlış anlaşılmalarda konusunda metinler.	Parametrik testler. Bibliyoterapi uygulaması yapılan deney grubundaki ergenlerin hem anne hem de babaları ile yaşadıkları çatışma düzeyinin anlamlı şekilde azaldığı görülmüştür.
Fatma Zeynep Belen 2014 Ankara Üniversitesi Doktora Din	18-63 yaş grubu kadınlar Deney:24 Kontrol:24	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Algılanan stres, dini başa çıkma ve Allah tasavvuruna yönelik 12 hafta ve oturumların 90 dakika sürdüğü manevi metinlerle yapılandırılmış bibliyoterapi programı	Hayatın anlamı, varoluş, sabır ve teslimiyet kendini bilme, Allah tasavvuru, niyet, tövbe, bela ve imtihan, hayır ve şer, Hz. Yunus kıssası ve öfke yönetimi, kulluk bilinci ve toplumsal bilinç konusunda metin ve kıssalar.	Parametrik ve parametrik olmayan testler. Program sonrasında deney grubunun algılanan stres ve olumsuz dini başa çıkma ve tasavvur düzeyi azalırken olumlu dini başa çıkma ve tasavvur düzeyi artmıştır.
Betül İlter 2015 FSM Vakıf Üniversitesi Yüksek lisans Psikoloji	Üstün yetenekli ilkökul öğrencisi Deney:7 Kontrol:7	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Mükemmeliyetçiliğine yönelik 7 hafta ve 80-90 dakika devam ettiği bibliyoterapi temelli eğitim programı	Başarısızlık korkusu, hata yapma korkusu, düzen ve disiplinin artı ve eksileri, aile beklentisi ve hissedilen baskı ve olumsuz yansımaları, hatanın öğretici yanı, Mükemmel performans" için aşırı çaba göstermenin olumsuz sonuçları ile ilgili metinler.	Parametrik olmayan testler. Program sonunda deney grubunun mükemmeliyetçilik alt boyutlarından hatalara aşırı ilgi, ailesel beklentiler, kişisel standartlar, davranışlardan düzen ve şüphe boyutlarını anlamlı şekilde azalmıştır.
Gülberk Benan Özan 2017 İstanbul Ticaret Üniversitesi Yüksek lisans Eğitim ve öğretim	DEHB ve özel öğrenme güçlüğü tanısı olan 9-12 yaş grubu Deney:11 Kontrol:11	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Kişilerarası sorun çözmeye yönelik 8 hafta ve 90- 100 dakika devam eden bibliyoterapi temelli eğitim programı	Farklılıklar, duygular, empati, alternatif çözümler ve özdenetim, düşünme stratejileri, yapıcı çözümler ve değerlendirme ile işbirliği konusunda farklı metinler.	Parametrik olmayan testler. Program sonunda deney grubunun kişisel sorun çözme becerilerinin tüm alt boyutlarında anlamlı şekilde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Tunç Kurt 2018 Bahçeşehir Üniversitesi Yüksek lisans Eğitim ve öğretim	ÜY/ÜZ ilkökul öğrencisi Deney:9 Kontrol:8	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Empati geliştirmeye yönelik 8 hafta ve 40 dakika devam eden bibliyoterapi programı	Öfke, dışlanma, akran zorbalığı, oyun bozma, paylaşma, dayanışma, iş birliği, mutluluk, üzüntü, yalnızlık, korku, kaygı, şaşırma, rahatlatma ile ilgili 9 kitap kullanılmıştır.	Parametrik olmayan testler. Program sonunda deney grubunun her iki ölçek sonucunda da empati düzeylerinin anlamlı bir şekilde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yazar, Yıl, Yer	Araştırma Grubu	Araştırma Deseni	Uygulanan Müdahaleler	Bibliyoterapinin Kullanılışı	Analiz ve Sonuç
Hüseyin Taş 2019 Sakarya Üniversitesi Doktora Eğitim ve öğretim	ÜY/ÜZ ortaokul öğrencisi Deney:9 Kontrol:8	Karma desen: ön test-son test kontrol grupsuz yarı deneysel model, gözlem, görüşme, doküman analizi	Problem çözme becerisine yönelik 10 hafta ve 80- 90 dakika devam eden bibliyoterapi eğitim programı	Problem çözme becerisi temelinde araştırmacının kriterlerini büyük ölçüde taşıyan Elif ŞAFAK'ın "Sakız Sardunya" isimli kitabı programda kullanılmıştır.	Parametrik olmayan testler ve içerik analizi. Program sonucunda deney grubunun problem çözme beceri düzeylerinde anlamli şekilde artış olduğu görülmektedir.
Selda Acar Arıcan 2019 Bahçeşehir Üniversitesi Yüksek lisans Eğitim ve öğretim	Ebeveynler Deney:9 Kontrol:8	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Ebeveynlerin farkındalık ve ebeveynlik uygulamalarına yönelik 8 hafta ve 90 dakika devam eden bibliyoterapi temelli aile eğitim programı	Stres, kaygı, korku, mükemmeliyetçilik, başarı ve motivasyon, sorumluluk, problem çözme ve çatışma yönetimi, işlevsel, tutarsız, tepkisel ve iletişime açık ebeveyn tutumları ile ilgili farklı kitaplar.	Parametrik olmayan testler. Program sonunda deney grubunun ebeveyn farkındalığının stres- çatışma, mükemmeliyetçilik ve motivasyon- başarı alt boyutlarında anlamli şekilde değiştiği, ebeveynlik uygulamalarında ise farklılık olmadığı görülmüştür.
Güliz Şahin 2019 İstanbul Üniversitesi Doktora Eğitim ve öğretim	İlkokul öğrencisi Deney:10 Kontrol:7	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Benlik algısına yönelik 8 hafta ve 80 dakika süren bibliyoterapiye dayalı okuma programı	Ölüm ve kayıp olgusu ile baş etme, değişimi kabullenme, kendine ve fikrine güvenme, paylaşılan fikre saygı duyma, öfke kontrolü, sabır, akran zorbalığı, iş birliği, sorumluluk, özgüven, kendini keşfetme, sebat, umutlu olma ile ilgili farklı kitaplar.	Parametrik ve parametrik olmayan testler. Uygulanan program sonrasında deney grubunun genel öz saygı, sosyal öz saygı ve akademik öz saygı düzeylerinin anlamli şekilde arttığı ev- aile özsaygısı boyutunda farklılık olmadığı görülmüştür.
Feyza Nur Uyar 2020 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek lisans Eğitim ve öğretim	5-6 yaş grubu çocuklar Deney:20 Kontrol:20	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	Özgüven ve kişisel problem çözme becerisine yönelik 13 hafta ve 60- 70 dakika süren Bibliyoterapi Temelli Eğitim Programı	Paylaşma, hatayı kabul ve telafi etme, potansiyelini keşfetme, arkadaşlar ile oyun oynama, çevreyi zorlayıcı davranışlar, kardeş kıskançlığı, zor duygular, yalan, davranışın sorumluluğunu alma, iş birliği ve fedakârlığa yönelik metinler.	Parametrik testler. Program sonunda deney grubunun kişiler arası problem çözme becerileri anlamli şekilde artarken özgüven düzeylerinde farklılaşma bulunmamaktadır.
Kübra Yiğit Tekel 2021 Biruni Üniversitesi Yüksek lisans Eğitim ve öğretim	ÜY/ÜZ ortaokul öğrencisi Deney:12 Kontrol:12	2x2'lik (deney/ kontrol x ön-test/ son-test) gerçek deneysel desen	SDÖ becerilerine yönelik 8 hafta ve 120 dakika devam eden bibliyoterapi temelli önleyici grup rehberlik programı	Duygularla baş etme, problem çözme, stresle baş etme ve kendilik değerini artıran becerine dair 7 farklı kitap kullanılmıştır.	Parametrik olmayan testler. Program sonunda deney grubunun sosyal duygusal öğrenme becerileri iletişim, stresle baş etme, kendilik değeri ve problem çözme alt boyutlarının anlamli şekilde arttığı görülmektedir.

Yazar, Yıl, Yer	Araştırma Grubu	Araştırma Deseni	Uygulanan Müdahaleler	Bibliyoterapinin Kullanılışı	Analiz ve Sonuç
Zafer Korkmaz 2021 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Doktora Eğitim ve Öğretim Psikolojisi	Öğretmenler Deney 1:16 Deney 2: 15	2x3'lük split-plot (deney/ deney1 x ön-test/ son-test/ izleme testi) karışık desen	Depresyon ve mutluluğa dair 8 hafta ve 90 dakika devam eden bibliyoterapi temelli psikoeğitim programı	Kendini değerlendirme, alternatif çözüm yolları bulma, kalıp davranışlarını ve yaşamın anlamını fark etme, yaşam motivasyonuna yönelik kaynaklar, kendini objektif olarak değerlendirme, dair iç görü kazanma, mutluluk ile ilgili seçilen kitaplar.	Parametrik testler. Program sonunda deney 2 grubunun depresyon düzeyleri azaldığı ve mutluluk düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde bibliyoterapinin farklı değişkenler üzerindeki iyileştirici/terapötik etkisini ele alan tezlerin detaylı sunulduğu görülmektedir. Tezlerin sekiz tanesi yüksek lisans, üç tanesi doktora düzeyinde gerçekleştirilen tezlerden 10 tanesi deneysel desende bir tanesi karma desende dizayn edilmiştir. Tezler, konuları kapsamında araştırmancının bağımlı değişkenini, çalışma grubunda artırma ya da azaltma yolu ile terapötik etkiyi incelemektedir. Ana baba çatışması, mükemmeliyetçilik, kişiler arası sorun çözme, empati, depresyon ve mutluluk, özgüven, sosyal duygusal öğrenme becerileri, benlik algısı, problem çözme, algılanan stres, dini başa çıkma ve Allah tasavvuru değişkenlerine yönelik bibliyoterapi temelli terapötik müdahalelerin yapıldığı ve konu ile ilgili tabloda bibliyoterapi uygulamasının etkililiğinin incelendiği görülmektedir. Araştırmalarda normallik dağılım kriterine göre hem parametrik hem de parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda incelenen 11 tezin bağımsız değişkeni olan bibliyoterapi temelli programların araştırmancının bağımlı değişkeni üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

2002 ve 2021 yılları arasında bibliyoterapi konusunda yayınlanan tez sayısının sadece 18 olması ve tıpta uzmanlık konusunda çalışma olmaması dikkat çekmektedir. Bibliyoterapinin gelişim süreci incelendiğinde ruh sağlığı uzmanları, kütüphaneciler, hemşireler ve eğitimciler tarafından farklı amaç ve işlevlerde kullanıldığı görülmektedir (Jones, 2006). İfade edilen mesleklerde bibliyoterapinin sayısız faydaları olmasına rağmen tıp alanında yapılan bir tez olmaması dikkat çekicidir. Nitekim bibliyoterapi kullanımının depresyon ya da anksiyete semptomları veya kanser süreci ve (Peterkin ve Grewal, 2017), kaygı, cinsel işlev bozukluğu, kilo kaybı, dürtü kontrolü, çalışma sorunları gibi problemlerle (Marrs, 1995) ve travma sonrası stres bozukluğu (Glavin ve Montgomery, 2017) ile baş etmede etkili olduğu düşünüldüğünde Türkiye’de bu alandaki faydalı uygulamanın eksik kaldığı söylenebilir. Araştırma kapsamında incelenen 18 tezin en çok eğitim ve öğretim ile psikoloji alanında gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum akla bibliyoterapinin gelişimsel ve klinik amaçla kullanılan iki türünü getirmektedir. Klinik olan kısım ruh sağlığı uzmanlarınca ilgili soruna yönelik gerçekleştirilirken gelişimsel olarak kullanılan bibliyoterapi ise normal gelişim sürecinde ve günlük yaşamda karşılaşılabilecek problemleri önleyebilmek veya etkili baş etme becerilerini artırmak için uzmanlar ve eğitimciler tarafından kullanılabilir (Rizza, 1997). Benzer şekilde bibliyoterapinin yaşanan problemleri belirleme, sosyal ve duygusal problemlerde önleme, gelecekte karşılaşılabilecek olası problemler hakkında bilgilendirme amacıyla kullanılması (Bulut, 2010) eğitim ve ruh sağlığı çalışmaları için uygun bir teknik olmasını sağlamaktadır. İncelenen tezlerdeki örneklem ele alındığında ise farklı yaş gruplarında ve gelişim dönemlerinde bibliyoterapi yöntemi ile çalışıldığı görülmektedir. Son zamanlarda bibliyoterapinin uygulama alanının geliştiği (Semerci, 2018), çocuklarda, ergenlerde,

yetişkin ve yaşlılarda birçok sorunun tedavisinde başarı ile kullanılan etkililiği kanıtlanmış bir yaklaşım olduğu ifade edilmektedir (Bulut, 2010). Benzer şekilde sosyal gruplarda, grup terapilerinde, hastane ve hapisane gibi farklı zorlayıcı yaşam olayları ile karşı karşıya kalma durumunda, tüm gelişim dönemlerindeki bireyler için faydalı bir yöntem olarak kabul edilen bibliyoterapi, (Pardeck, 1994) üstün yetenekli/zekalı çocuklarda da kullanılabilir pratik bir yöntem olduğu ifade edilmektedir (Leana-Taşçılar, 2012).

Araştırmada deneysel desende bibliyoterapinin etkililiğini inceleyen tezler ayrıntılı şekilde incelendiğinde, bibliyoterapi temelli terapötik müdahalelerin, ana baba çatışması (Yılmaz, 2002), algılanan stres, dini başa çıkma ve Allah tasavvuru (Belen, 2014), mükemmeliyetçilik (İlter, 2015), empati (Kurt, 2018), benlik algısı (Şahin, 2019), problem çözme becerisi (Taş, 2019), ebeveyn farkındalığı (Acar-Arıcan, 2019), özgüven (Uyar, 2020) ve kişiler arası sorun çözme (Özan, 2017; Uyar, 2020), depresyon ve mutluluk (Korkmaz, 2021), özgüven, sosyal duygusal öğrenme becerileri (Yiğit-Tekel, 2021) üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bibliyoterapi çalışmalarının metaanalizinin yapıldığı bir başka çalışmada bibliyoterapi uygulamasının başka terapi uygulamaları kadar etkili olduğu, uygulamalar arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Marrs, 1995). Bibliyoterapinin psikolojik danışma sürecinde danışanın iyileşmesinde de etkili olduğu ifade edilmektedir (Campbell ve Smith, 2003). Çünkü birey metin ile yaşantısı arasında bağ kurduğunda yalnız olmadığına, baş edilmesi gereken olaylar olabileceğine dair farkındalık kazanabilir, yaşamında travmatik olaylarla ve zorlayıcı duygularla karşılaşmanın olası olduğunu anlayan birey kendini daha güçlü ve umutlu hissedebilir (Öncü, 2012). Bibliyoterapi bir yandan bireyin dışsal bakış açısı kazanarak benzer problemleri başkalarının yaşadığını keşfetmesini, diğer yandan ise içsel bakış açısıyla yaşantısını değerlendirmesini sağlayarak farkındalık kazanmasını ve harekete geçmesini sağlamaktadır (Özdengül, 2005). Bibliyoterapinin, bireyin benlik algısı, özsaygı, empati ve problem çözme (Stamps, 2003) ile gelişim ve büyüme (Pardeck, 1994) düzeyini artırmada; içselleştirme ile dışsallaştırma problemlerini (Montgomery ve Manders, 2015), depresyon (Bal, 2018), kayıp ve yas (Briggs ve Perhsson, 2008) düzeyini azaltma konusunda etkili olması da araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalar ışığında bibliyoterapinin hem gelişimsel hem de klinik olarak çok farklı değişkenle çalışıldığı ve her yaşta bireyle uygulanabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yurt dışında yapılan çalışmalar düşünüldüğünde, Türkiye’de bibliyoterapi alanında yapılan çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bu açıdan Türkiye’de bibliyoterapi konusunda yayınlanan lisansüstü tezleri inceleyen bu araştırma bulguları, tekniğin çok geniş bir örnekleme ve çeşitli değişkenlerle hem iyileştirici hem de gelişimsel açıdan kullanılabilirliği sonucuna ulaşılması, çalışmaların ise yeterli düzeyde olmadığından anlaşılması açısından önemlidir. Bununla

birlikte araştırmanın birtakım sınırlılıkları mevcuttur. Araştırma sadece lisansüstü alanda yayınlanan tezlerle sınırlıdır ve doküman analizi tercih edilmiştir. Bu araştırmanın bibliyoterapi konusunda planlanacak metaanaliz ve sistematik derleme çalışmalarına ışık tutacağı söylenebilir. Benzer şekilde bibliyoterapi ile çalışmak isteyen ruh sağlığı uzmanları ve eğitimciler için bir rehber desteği sunabilir. Bibliyoterapi hem ekonomik olması hem de çok sayıda kişiye ulaşma da oldukça kullanışlı bir tekniktir. Bu teknik konusunda eğitimcilerin ve psikolojik danışmanların farkındalık kazandırılarak yaygınlığı artırılabilir. Sağlık alanında ve farklı ruh sağlığı bozukluklarında işlevselliği düşünüldüğünde ilgili alanlarda uygulanabilirliği konusunda gerekli çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar-Arıcan, S. (2019). *Bibliyoterapi tekniğinin özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarıyla ilgili farkındalık ve ebeveynlik uygulamalarına etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Bal, F. (2018). Bibliyoterapi uygulamasının depresyon üzerindeki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(24), 1630-1640. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.527>
- Bate, J., & Schuman, A. (2016). The art of medicine. Books do furnish a mind: The art and science of bibliotherapy. *The Lancet*, 387(10020), 742-743. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)00337-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00337-8)
- Belen, F. Z. (2014). *Manevi danışmanlıkta bibliyoterapi tekniği ve uygulanması* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Briggs, C. A., & Pehrsson, D. E. (2008). Use of bibliotherapy in the treatment of grief and loss: A guide to current counseling practices. *Adultspan Journal*, 7, 32-42. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0029.2008.tb00041.x>
- Bulut, S. (2010). Yetişkinlerle yapılan psikolojik danışmada bibliyoterapi (okuma yoluyla sağaltım) yönteminin kullanılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 46-56.
- Campbell, L. F., & Smith, T. P. (2003). Integrating self-help books into psychotherapy. *Journal of clinical psychology*, 59(2), 177-186. <https://doi.org/10.1002/jclp.10140>
- Cho, E. J., & Chang, H. R. (2010). A Study on the Effectiveness of Bibliotherapy Program to Reduce Stress of the Elderly. *Journal of the Korean Society for information Management*, 27(4), 259-281. <https://doi.org/10.3743/KOSİM.2010.27.4.259>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design*. Thousand Oaks: Sage
- Fanner, D., & Urquhart, C. (2008). Bibliotherapy for mental health service users Part 1: a systematic review. *Health Information & Libraries Journal*, 25(4), 237-252. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2008.00821.x>
- Glavin, C. E., & Montgomery, P. (2017). Creative bibliotherapy for post-traumatic stress disorder (PTSD): a systematic review. *Journal of Poetry Therapy*, 30(2), 95-107. <https://doi.org/10.1080/08893675.2017.1266190>
- Gualano, M. R., Bert, F., Martorana, M., Voglino, G., Andriolo, V., Thomas, R., ... & Siliquini, R. (2017). The long-term effects of bibliotherapy in depression treatment: Systematic review of randomized clinical trials. *Clinical Psychology Review*, 58, 49-58. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.09.006>
- İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Jones, J. L. (2006). A closer look at bibliotherapy. *Young Adult Library Services*, 5(1), 24-27.
- Katz, G., & Watt, J. A. (1992). Bibliotherapy: The use of books in psychiatric treatment. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 37(3), 173-178. <https://doi.org/10.1177/070674379203700305>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/54983/727462>
- Korkmaz, Z. (2021). *Şema terapi ve bibliyoterapi temelli psikoeğitim programlarının öğretmenlerin depresyon ve mutluluk düzeyine etkisi açısından karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

- Kurt, T. (2018). *Bibliyoterapi yönteminin üstün zekalı ve yetenekli çocukların empati düzeyine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Leana-Taşçılar, M. Z. (2017). Bibliyoterapi programının üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öz saygı düzeylerine etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(37), 73-96. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645183>
- Marrs, R. W. (1995). A meta-analysis of bibliotherapy studies. *American Journal of Community Psychology*, 23(6), 843-870. <https://doi.org/10.1007/BF02507018>
- McCullins, D. (2012). Bibliotherapy: Historical and research perspectives. *Journal of Poetry Therapy*, 25(1), 23-38. <https://doi.org/10.1080/08893675.2012.654944>
- Montgomery, P., & Maunders, K. (2015). The effectiveness of creative bibliotherapy for internalizing, externalizing, and prosocial behaviors in children: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 55, 37-47. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.05.010>
- Öncü, H. (2012). Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Amacıyla Kullanılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161(161), 147-170. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21485/230297>
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences*, 7, 133-150.
- Öner, U., & Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarında Çocuk Edebiyatından Yararlanma. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi), Yayın No: 203, Ankara, s: 559-565
- Özan, G. B. (2017). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan 9-12 yaş aralığındaki çocuklarda bibliyoterapi kullanımının kişilerarası sorun çözme becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Özdengül, F. (2010). *Rumi ve aşkın terapi I*. (2. Baskı). Konya: Bahçivanlar Basım.
- Pardeck, J. T. (1994). Bibliotherapy: an innovative approach for helping children. *Contemporary Education*, 65(4), 191.
- Peterkin, A., & Grewal, S. (2017). Bibliotherapy: The therapeutic use of fiction and poetry in mental health. *International Journal of Person Centered Medicine*, 7(3), 175-181. <https://doi.org/10.5750/ijpcm.v7i3.648>
- Philpot, J. G., (1997). *Bibliotherapy for Classroom Use*. Incentive Publications, Inc. Nashville, Tennessee.
- Rizza, M. (1997). A parent's guide to helping children: Using bibliotherapy at home. Retrieved. Erişim tarihi: 23.03.2022. Erişim adresi: <https://nrcgt.uconn.edu/newsletters/winter972/>
- Semerci, Ü. (2018). *Mesnevi ve bibliyoterapi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Stamps, L. S. (2003). Bibliotherapy: How Books Can Help Students Cope With Concerns and Conflict. *Delta Kappa Gamma Bulletin*, 70(1), 25-29.
- Sturn, B. W. (2003). Reader's advisory and bibliotherapy: Helping and healing. *Journal of Educational Media and Library Sciences*, 41(2), 171-179.
- Şahin, G. (2019). *Bibliyoterapiye dayalı okuma programının benlik algısı ve eleştirel okuma düzeyine etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Tarhan, N. (2017). *Mesnevi Terapi* (13. Baskı). İstanbul: Timaş.
- Taş, H. (2019). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin okumaya yönelik tutum ve problem çözme becerisine etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

- Uyar, F. N. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin özgüven ve kişiler arası problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- van Lankveld, J. J., van de Wetering, F. T., Wylie, K., & Scholten, R. J. (2021). Bibliotherapy for sexual dysfunctions: A systematic review and meta-analysis. *The Journal of Sexual Medicine*, 18(3), 582-614. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2020.12.009>
- Yeşilyaprak, B. (2008). Bibliyoterapi: Okuma ile sağaltım. *Çocuk Çocuk*, 82, 20-22.
- Yılmaz, B. (2002). *Bibliyoterapinin aileleriyle çatışma içinde olan gençlerin çatışma düzeylerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yiğit-Tekel, K. (2021). *Bibliyoterapi temelli önleyici grup rehberlik programının özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme becerilerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Biruni Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT**Introduction**

The bibliotherapy definition (McCullins, 2012) of the text chosen in accordance with the needs, used to increase the well-being of individuals or to help them solve their personal problems (McCullins, 2012), emphasizes the saying that the book is the food of the soul. Bibliotherapy, which is defined as the dynamic relationship process between the text and the reader's inner world or personality, brings to mind the relationship between the client and the counselor in the counseling process. In this context, when the relationship between the text and the client is created under the supervision of a counselor, the client can gain insight by coming face to face with his current problem (Philpot, 1997). A study dealing with the therapeutic effect of bibliotherapy has found that stories serve as mirrors and that the reader can find parts from their own psychological state and point of view, that stories can be role models, that they are supportive of personality and social development, self-confidence and alternative thinking, and that it reduces prejudices and thinking errors emphasizes (Tarhan, 2017). It is stated that bibliotherapy has been studied with problems such as anxiety and sexual dysfunction, weight loss, impulse control and working problems (Marrs, 1995) and depression (Gualano et al., 2017) and post-traumatic stress disorder (Glavin & Montgomery, 2017). It is stated that studies dealing with the therapeutic/healing effect of bibliotherapy, which is so important and especially emphasizing its curative effect, are limited (Öncü, 2012). However, it is seen that there are studies on the effectiveness of bibliotherapy in postgraduate theses made in recent years. In the light of all this information, the question of what is the status of the studies and therapeutic use of bibliotherapy in Turkey comes to mind. For this purpose, in this research, it is aimed to examine the theses published in Turkey on bibliotherapy in terms of different variables such as publication year, publication type, publication area, sample/research group, research design, research topic, and present the theses in detail, the effectiveness of which is examined.

Method

This research, in which the theses on bibliotherapy in Turkey were handled in terms of different variables and the content of the researches on psychological variables in the fields of psychology and education were presented in detail, was shaped with a descriptive model. In the first stage of the research, 18 theses were evaluated in terms of different variables, and in the second stage, 11 theses in which the effectiveness of bibliotherapy were examined in detail, formed the study group of the research. Document analysis (Kiral, 2020) was used to analyze the

content of the theses systematically, and frequency analysis was used for their distribution according to different variables.

Results

As a result of the research, it was seen that bibliotherapy was studied with a very large sample from childhood to advanced adulthood, generally in the field of psychology and education. However, it has been concluded that there are many studies in experimental design, there are studies in compilation and mixed designs, there are no specialty studies in medicine, and they are mostly studied in master's theses. In addition, the independent variables of the bibliotherapy method used in the theses examined in terms of therapeutic use, parent conflict, perfectionism, interpersonal problem solving, empathy, depression and happiness, self-confidence, social emotional learning skills, self-perception, problem solving, perceived stress, religious coping and god imagination was found to have a significant effect on.

Discussion & Conclusion

Considering the use and benefit of bibliotherapy in medicine and health abroad (Peterkin & Grewal, 2017), it can be said that useful practice in this field in Turkey is lacking. In theses examining the effectiveness of bibliotherapy, it is seen that it has a significant effect on the independent variable. In a meta-analysis of bibliotherapy studies, it is seen that there is no significant difference between the applications in which bibliotherapy application is as effective as other therapy applications (Marrs, 1995). It is seen that bibliotherapy is effective in the recovery of the client in the counseling process (Campbell & Smith, 2003). Because when the individual establishes a connection between the text and his life, he can gain awareness that he is not alone and that there are events that need to be dealt with, and the individual who understands that it is possible to encounter traumatic events and compelling emotions in his life can feel stronger and hopeful (Öncü, 2012). As a result, in the light of the studies examined within the scope of the research, it was concluded that bibliotherapy is studied with very different variants both developmentally and clinically and can be applied to individuals of all ages. The prevalence of this technique can be increased by raising awareness of educators and psychological counselors. Considering its functionality in the field of health and different mental health disorders, necessary studies can be planned for its applicability in related fields.